

Економіка та управління підприємствами

УДК 334.716:658

Костіна О.М.

викладач кафедри менеджменту, логістики та економіки
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Козлова І.М.

викладач кафедри менеджменту, логістики та економіки
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Kostina Olha, Kozlova Inna

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті проведено морфологічний аналіз поняття «стійкість» і семантичний аналіз поняття «стійкий розвиток підприємства», на основі якого надане власне визначення. Виокремлено основні причини нестабільної діяльності та принципи стійкого розвитку промислових підприємств. Узагальнена класифікація видів стійкості підприємства, яку пропонується доповнити антикризовою стійкістю, що характеризує здатність суб'єкта господарювання до попередження банкрутства. Рекомендована класифікація типів стійкості підприємства, до яких віднесено загальну, зовнішню, внутрішню та успадковану. Досліджені стратегії стійкого розвитку підприємств, що отримали найбільшого поширення – стратегії зростання, стабілізації і виживання. Розглянуті першочергові заходи, що мають бути реалізовані в межах кожної стратегії.

Ключові слова: *стійкість, розвиток, збалансованість, економічна безпека, стійкий розвиток, стабільна діяльність підприємства, стратегії стійкого розвитку підприємства*

Постановка проблеми. В умовах нестабільного зовнішнього середовища актуальне і найважливіше завдання будь-якого суб'єкту господарювання – спроможність зберігати стійкість в умовах впливу негативних чинників. Існуючі на сьогоднішній день проблеми не можуть бути вирішені без формування механізму, що забезпечує стабільну діяльність підприємства. В основі такого механізму повинна бути стійкість підприємства, що забезпечується за рахунок глибоких трансформаційних процесів, які піднімають господарські взаємовідносини на новий етап розвитку, наділяють їх новим якісним змістом і роблять більш життєздатними та ефективними. При цьому змінюються цілі, пріоритети, рушійні мотиви, економічні відносини, форми їх прояву, поведінка господарюючих суб'єктів, їх зв'язки. Тому особливої актуальності набувають питання формування стратегій стійкого розвитку підприємств, що відрізняється якісно новим рівнем пропорційності і збалансованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти дослідження стійкості підприємств знайшли своє відображення в працях багатьох вітчизняних авторів: Аістової М., Андрущак Є., Асаула М., Бараненка С., Брусової А., Зуба А., Кучерявого А., Окорокова Р., Петрова А., Соколова Ю., Шеметова В., Абалкіна Л., Коршунової Л., Градова П. та ін. До проблем управління стійкістю, прогнозування і діагностики фінансового стану підприємств звертались і зарубіжні економісти: Фрідман Г. Дж., Ордуей Н., Робсон П., Ейхтен Д., Хедервік Р., Хелфрет Е. та ін. В їх працях достатньо уваги приділяється чинникам неплатоспроможності і багатофакторним моделям прогнозування банкрутства. Однак, розробки зарубіжних вчених в більшій мірі мають теоретичну цінність ніж практичну, оскільки не враховують особливостей та умов функціонування національної економіки і не можуть бути використані по відношенню до українських підприємств, а можуть бути лише частково адаптованими до їх діяльності.

Формулювання цілей статті. Не зважаючи на значну кількість досліджень, багато теоретичних аспектів щодо розуміння сутності стійкого

розвитку підприємств розкрито не в повній мірі. Крім того, розглянута класифікація стійкості відносно діяльності підприємства є не досить повною і чіткою, тому виникають складнощі з визначенням та оцінкою кожного окремого її виду, що суттєво вплинуло на неоднозначність точок зору фахівців щодо антикризової стійкості підприємства. На нашу думку, це потребує уточнення і доповнення, особливо в умовах циклічності розвитку і загострення кризи всіх сфер вітчизняної економіки.

Виклад основного матеріалу. В широкому розумінні стійкість характеризує стан об'єкта по відношенню до зовнішніх впливів. За думкою [1] більш стійким є той об'єкт, який за умови однакових зовнішніх і внутрішніх змін менше відхиляється від базового стану – «економічної рівноваги». Умовою стійкості до зовнішніх змін є внутрішні властивості самого об'єкту [2]. Таким чином, стійкість – це зовнішній прояв внутрішньої структури об'єкту і, для того щоб підвищити його стійкість до впливу різних чинників оточення, необхідно, перш за все, вдосконалювати структурні елементи саме цього об'єкту.

Разом з тим, стійкість – це комплексне поняття, тому існують різні підходи до її визначення на різних рівнях господарювання. Оскільки всі економічні процеси відбуваються за аналогічними закономірностями, виокремлюють [3, 4-8] стійкість на рівні підприємства (організації), галузі, національного господарства в цілому.

Розглянувши точки зору фахівців щодо визначення поняття «стійкість» можна виділити дві групи підходів:

перша група авторів [1, 3, 5, 6] пов'язують стійкість з фінансовим станом підприємства (фінансова стійкість) – його рентабельністю, кредитоспроможністю, платоспроможністю, мірою відповідності прибутків і витрат та ін.;

друга група авторів [2, 4, 9, 10] визначає стійкість як комплекс складових (економічна стійкість) – фінансово-економічної, кадрової,

управлінської, ресурсної та ін., що характеризують загальний фінансово-економічний потенціал підприємства.

Ми поділяємо думку другої групи авторів і тому рекомендуємо розглядати стійкість підприємства як інтегральну характеристику всіх результатів його діяльності. Отже, на нашу думку, стійкість підприємства – це властивість створювати, зберігати і розвивати конкурентні переваги на постійній основі за рахунок оптимального використання фінансових, кадрових, матеріально-технічних, інформаційних ресурсів, що призводить до зростання внутрішнього виробничо-економічного потенціалу в цілому за умов нестійкого та мінливого зовнішнього середовища.

Визнаючи важливість стійкого розвитку підприємства, поняття «стійкість» і «стійкий розвиток» розглядаються вітчизняними вченими [3, 4, 6, 9, 10] часто як синоніми, що є протиріччям. Однак, стійкий розвиток неможливий без стійкості підприємства, і навпаки. Стійкий розвиток є наслідком стійкості підприємства. Інші автори [1, 2, 5, 7] ототожнюють стійкий розвиток підприємства із фінансовою стійкістю, не беручи до уваги те, що стійкість охоплює більшу кількість аспектів діяльності – виробничу, кадрову, техніко-технологічну, маркетингову тощо.

На нашу думку, стійкий розвиток – це така динаміка виробництва і реалізації продукції, при якій зберігається стабільно високий результат функціонування підприємства, спостерігається зростання матеріально-технічної і вартісної структури виробництва і реалізації продукції, забезпечується його капіталізація і ефективне управління.

Серед головних причин нестійкості промислових підприємств виокремлюють [4, 8, 9]:

- фізичний і моральний знос більшої частини устаткування і техніки;
- нестача кваліфікованих кадрів, внаслідок відносно невисокої заробітної плати і падіння престижу робітничих спеціальностей;
- дефіцит фінансових ресурсів;
- низька інвестиційна та кредитна привабливість промислових галузей;

наявність виробничих площ, що не використовуються;
 відсутність чітко спланованої маркетингової політики підприємства
 тощо.

Систематизація понятійного апарату стійкого розвитку підприємства
 наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Семантичний аналіз поняття «стійкий розвиток підприємства»

Складова	Думки авторів щодо стійкого розвитку підприємства
Розвиток	Процес закономірної зміни, перехід з одного стану в інший, більш досконалий; перехід від старого якісного стану до нового, від простого до складного, від нижчого до вищого [2]
	Закономірна якісна зміна об'єктів, що характеризується як необоротна і спрямована [4]
	Багатовимірний процес, що включає реорганізацію та переорієнтацію всієї системи [5]
	Серія послідовних стадій економічного зростання [7]
	Поступальна динамічна зміна стану системи [10]
Стійкість	Здатність протистояти загрозі банкрутства [3]
	Функціональне використання всього виробничого потенціалу, який дозволяє забезпечити прибутковість, а також розвивати виробництво, модернізувати матеріально-технічну базу, поліпшувати соціальний клімат в трудовому колективі, успішно адаптуватися до постійних змін умов довкілля [7]
	Здатність підтримувати прибуток на заданому рівні [1, 3]
	Рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, який забезпечує стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення стійкого економічного зростання в довгостроковій перспективі з урахуванням найважливіших зовнішніх і внутрішніх чинників [9]
	Здатність повертатися в стан рівноваги за рахунок власних і позикових ресурсів [4]
	Здатність повертатися в стан рівноваги, який є найбільш сприятливим для виконання системою своїх функцій після впливу на неї будь-яких зовнішніх чинників [6]
Стійкий розвиток	Полягає в стійкості керованості системи [3]
	Економічне зростання [8]
	Ототожнюють з поняттям «стійкість підприємства» [5]

На нашу думку, стійкий розвиток підприємства – це рівноважна збалансована поступальна зміна всіх показників стійкості підприємства, здатна протистояти негативним тенденціям, зберігаючи при цьому цілісність і основні властивості.

Стійкий розвиток розглядається як альтернатива техногенному розвитку і передбачає раціональне поєднання економічних і природних критеріїв виробничо-господарської діяльності.

Характеристиками стійкого розвитку є [2, 4, 8, 9]:

надійність функціонування підприємства;

конкурентоспроможність підприємства і його продукції (робіт, послуг);

гнучкість підприємства по відношенню до зовнішнього середовища;

управління ризиками;

економічна безпека підприємства тощо.

Стійкий розвиток підприємства можна розглядати в якості свого роду компенсаційного механізму, що дозволяє підприємству не просто адаптуватися до дестабілізуючого впливу внутрішнього і зовнішнього середовища, а й неухильно розвиватися. Чим вище стійкість розвитку підприємства, тим менше ризик можливого відхилення від очікуваного результату і навпаки.

Аналіз літературних джерел [1-10] показав, що науковцями для оцінки ефективності роботи підприємства використовується п'ятнадцять найбільш поширених видів стійкості, характеристика яких представлена у табл. 2. На даний час не існує чіткої усталеної класифікації стійкості, тому описані види не є вичерпними. Але, в той же час, занадто широке охоплення складових стійкості під час її аналізу призводить до дублювання результатів та відповідного їх викривлення. Основна мета аналізу стійкості підприємства – отримання невеликої кількості ключових (найбільш інформативних) параметрів, які дають об'єктивну і точну картину стану підприємства, його прибутків і збитків, змін в процесах виробництва і структурі управління тощо. При цьому аналізувати потрібно не тільки поточний стан підприємства, а й роботи проєкцію на найближчу і більш віддалену перспективу, тобто очікувані параметри діяльності підприємства.

Узагальнена класифікація видів стійкості підприємства [1-10]

Вид стійкості	Характеристика
ЕКОНОМІЧНА	Такий стан фінансових і не фінансових ресурсів, за якого їх використання та розподіл може забезпечити розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні кредитоспроможності й платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику
СТРАТЕГІЧНА	Здатність до стійкого розвитку та досягнення намічених цілей (з мінімально допустимими відхиленнями від запланованих) всупереч впливу динамічного зовнішнього середовища
ФІНАНСОВА	Ступінь фінансової незалежності підприємства; здатність підприємства впродовж тривалого часу підтримувати плановий рівень ліквідності й платоспроможності
ТЕХНОЛОГІЧНА	Здатність до підтримки і розвитку сучасного рівня технологій, створювати і зберігати технологічну конкурентну перевагу над галузевими конкурентами
КАДРОВА	Здатність до підтримки низького рівня плинності кадрів і високого мотиваційного рівня персоналу
ВИРОБНИЧА	Здатність підтримувати виробничий потенціал на рівні, що дозволяє забезпечити беззбитковий обсяг виробництва та безперебійний процес виготовлення продукції, враховуючи потреби ринку
ОРГАНІЗАЦІЙНА	Здатність забезпечувати рівновагу підприємницьких структур як системи, що розвивається в заданих межах
МАРКЕТИНГОВА	Здатність утримувати стійку конкурентоспроможну позицію на ринку, досягати запланованого обсягу продаж, адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури та відповідати існуючим і майбутнім запитам споживачів щодо співвідношення якості та ціни
СОЦІАЛЬНА	Залучення персоналу підприємства у суспільні процеси, його сприяння добробуту нації, підвищенню рівня соціальної забезпеченості працівників
ЕКОЛОГІЧНА	Взаємозв'язок економіки підприємства, його екологічної безпеки та мінімізації шкідливого впливу господарської діяльності на навколишнє середовище
ІННОВАЦІЙНА	Здатність до впровадження нових технологій і способів організації виробництва, випуску нових видів продукції, виконання нових видів робіт, надання нових видів послуг
ІНВЕСТИЦІЙНА	Здатність забезпечувати розширене відтворення основних засобів
РИНКОВА	Здатність підприємства до тривалого здійснення діяльності на своїх основних ринках, збереження конкурентних переваг
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА	Функціонування в рамках законодавчого і правового поля
ДІЛОВА	Розрахунок і попередження різного роду ризиків, забезпечення ділової активності

Ми вважаємо доцільним до переліку вже існуючих видів стійкості додати ще один різновид – антикризова стійкість, яка характеризує здатність підприємства до попередження розвитку кризових явищ або відновлення результативної діяльності в разі їх настання.

У табл. 3 наведені основні принципи стійкого розвитку підприємства.

Таблиця 3

Принципи стійкого розвитку підприємства [1-4, 7, 8]

Принцип	Сутність
Узгодженості	Визначає відповідність стратегії стійкого розвитку іншим ієрархічними стратегіями організації (корпоративній, конкурентній, функціональній, оперативній). Даний принцип визначає ступінь узгодженості цілей і етапів реалізації загальної стратегії і стратегії розвитку
Взаємодії зі змінами зовнішнього середовища	Характеризує відповідність стратегії стійкого розвитку прогнозованій динаміці макро-і мікроекономічних показників; можливість мінімізації загроз і реалізації можливостей, утворених зовнішнім середовищем
Взаємодії із внутрішнім потенціалом	Визначає можливості формування внутрішніх ресурсів, відповідність стратегії розвитку з кваліфікацією менеджерів, організаційною структурою управління, фінансовою діяльністю, організаційною культурою та іншими параметрами внутрішнього потенціалу підприємства
Реальності і реалізованості	Характеризує стратегічні можливості підприємства щодо реалізації інвестиційних проектів, у формуванні необхідного обсягу ресурсів з усіх джерел і у всіх формах; організаційні і технічні можливості успішної реалізації обраної стратегії
Прийняттого рівня ризиків	Визначає допустимість рівня ризиків для діяльності даного підприємства з позицій можливого розміру втрат і генерування загрози банкрутства
Комерційної економічної ефективності та	Відображає відповідність цільовим стратегічним установкам, діловій репутації підприємства, рівню керованості за діяльністю його структурних підрозділів
Орієнтованості	Обумовлює досягнення такого співвідношення між елементами, при якому у підприємства будуть зберігатися довгострокові стимули сталого розвитку
Адаптивності	Характеризує гнучкість стратегічного управління підприємством, уміння пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі для того, щоб продовжити стійкий розвиток на довгострокову перспективу.
Цілісності	Відображає здатність підприємства до поновлення (відтворення), доповнення відсутніх елементів і перетворення в якісно нову систему, збереження фінансової рівноваги. Йдеться про збалансованість і пропорційність основних елементів діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової

Наведені принципи необхідно враховувати як на етапі формування стратегії, на якому обґрунтовуються цілі і філософія підприємства, а також правила, процедури, концепції і моделі, з допомогою яких ці цілі будуть досягнуті, так і на всіх наступних етапах реалізації стратегії, включаючи зворотній зв'язок. Необхідною умовою реалізації принципів стає дотримання критеріїв збалансованості, реальності, досяжності і оптимальності.

Не менш важливим під час оцінки стійкості підприємства є розуміння природи її виникнення і джерела розповсюдження. В економічній літературі [2, 4, 6, 8, 10] розрізняють чотири типи стійкості підприємства: успадковану, внутрішню, зовнішню і загальну, які адаптовано, узагальнено і наведено на рис. 1. У кожного підприємства, що функціонує на ринку певний проміжок часу, є деякий запас міцності, що захищає підприємство від несприятливих дестабілізуючих виробничих умов та несподіваних змін зовнішніх чинників. Цей вид стійкості прийнято називати успадкованою. Внутрішню стійкість підприємства визначає загальний фінансовий стан, трудовий потенціал, натуральна й грошова структура виробництва, така їхня динаміка, коли забезпечуються стабільно високі економічні результати функціонування підприємства. Інакше кажучи, це такий стан матеріально-речовинної і вартісної структури виробництва та реалізації продукції і така її динаміка, які забезпечують стабільно високий результат функціонування підприємства. В основу досягнення внутрішньої стійкості покладається принцип активного реагування на зміну внутрішніх і зовнішніх чинників.

Зовнішня стійкість підприємства визначає стабільність економічного середовища, у межах якого здійснюється підприємницька діяльність. Вона досягається завдяки відповідній системі управління економікою у масштабах всієї країни. Загальна стійкість підприємства передбачає його здатність до управління внутрішніми чинниками та пристосування до зовнішніх чинників діяльності завдяки чому підтримується оптимальні умови ефективного господарювання.

Найбільший інтерес для нас представляє саме питання забезпечення внутрішньої стійкості підприємства, так як зовнішня формується під впливом загальних макроекономічних чинників і світових тенденцій розвитку.

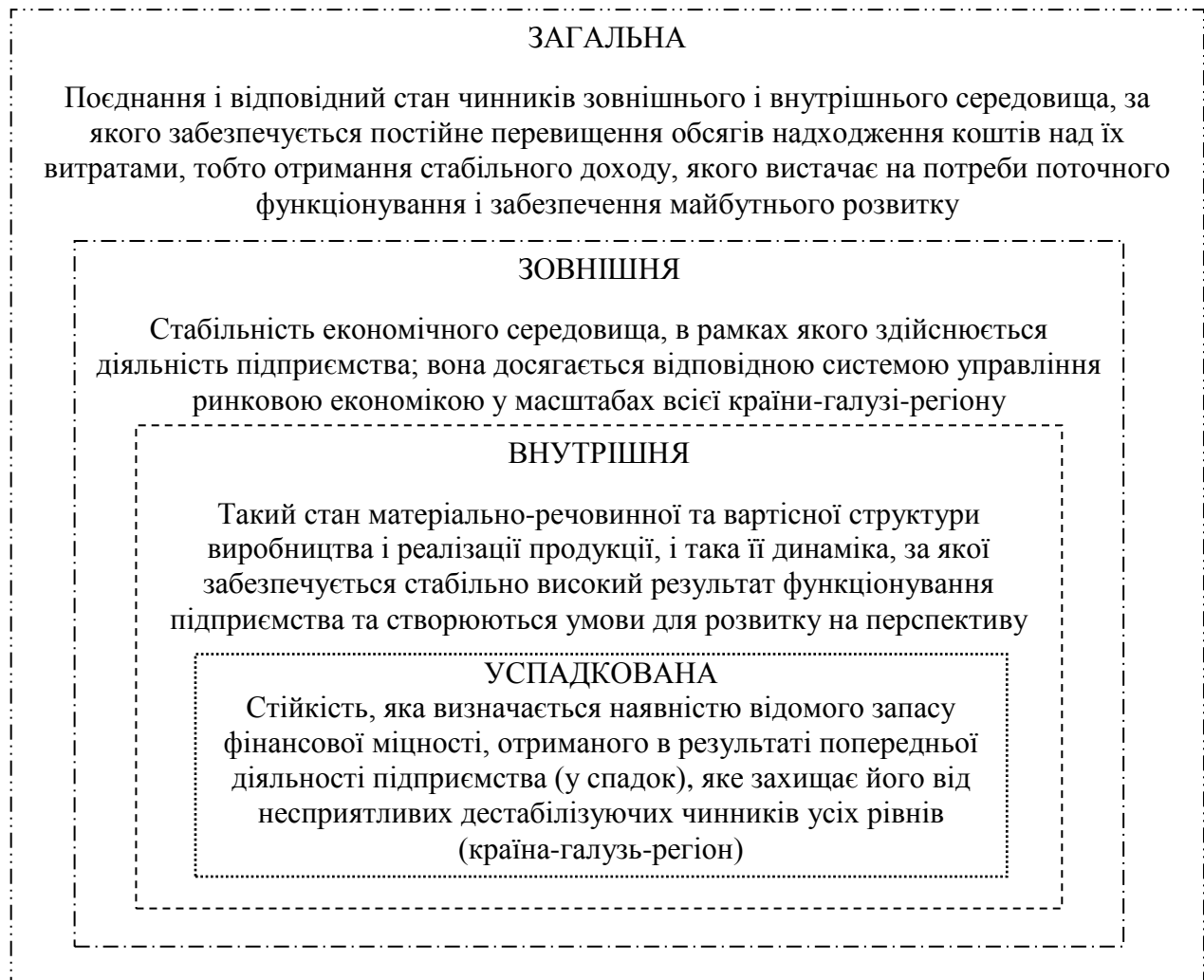

Рис. 1. Рекомендована класифікація типів стійкості підприємства

Керівники підприємства, формуючи стратегії розвитку, відбирають з числа альтернатив ті, що відповідають обраним орієнтирам управління, і конкретизують їх стосовно до існуючих особливостей функціонування. В теорії найбільшого поширення отримали стратегії зростання, стабілізації і виживання.

Стратегію зростання, як стратегію сталого розвитку, можуть реалізовувати стійко функціонуючі підприємства. Для здійснення даної

стратегії підприємства необхідно зосередити зусилля на наступних заходах [3, 4, 8, 7]: посилення позиції підприємства на ринку; пошук нових ринків збуту продукції; освоєння нових видів продукції; підвищення вимог до посередників тощо.

Стратегію стабілізації, як стратегію стійкого розвитку, можуть застосовувати підприємства, у яких намітилася тенденція переходу від нестійкого функціонування до стійкого. Для здійснення стратегії стабілізації необхідно працювати в наступних напрямках [1, 2, 9, 10]: закріплення ринкових позицій; випуск продукції за рахунок зміни діючих на підприємстві технологій і матеріалів, що використовуються; проведення заходів зі скорочення витрат; підвищення автоматизації та комп'ютеризації існуючих виробництв тощо.

Стратегію виживання, як стратегію стійкого розвитку, повинні застосовувати підприємства, перед якими стоїть загроза банкрутства. Для здійснення даної стратегії підприємствам необхідно вживати заходів щодо [2, 3, 5, 6, 8]: зниження витрат за рахунок ліквідації зайвих підрозділів, служб, що виконують невиробничі функції; скорочення потужностей з метою підготовки умов для розвитку нових виробництв, продукція яких користується попитом на ринку; орієнтація виробництва на задоволення тільки поточних потреб ринку; проведення заходів по скороченню виробничих витрат; підвищення кваліфікації персоналу та оцінка ефективності його роботи; підтримка контактів з місцевими органами влади тощо.

Висновки. Таким чином, в сучасних умовах господарювання для вітчизняних підприємств пріоритетним напрямом у діяльності є розробка і впровадження стратегії стійкого розвитку з урахуванням рівня економічної безпеки і схильності до банкрутства. При такому підході формується цілісне бачення всього процесу формування стратегії. Ця концепція дозволяє на високому рівні організувати і направити всі роботи по формуванню та реалізації стратегії в єдине русло, сконцентрувати всі ресурси підприємства

на досягненні намічених довгострокових орієнтирів, а також забезпечити залучення в цей процес як вищого управлінського персоналу, так і менеджерів середньої ланки, рядових працівників, що посилює зацікавленість останніх у забезпеченні найкращих результатів і формує почуття причетності до досягнення загальних корпоративних цілей.

Список літератури:

1. Пономаренко В.С., Пушкар О.І., Тридід О.М. Стратегічне управління розвитком підприємств : навч. посіб. Харків : Вид. ХДЕУ, 2002. 640 с.
2. Брянцева И.В. Экономическая устойчивость предприятия: сущность, оценка, управление : учебное пособие. Хабаровск : Хабаровский государственный технический университет, 2007. 150 с.
3. Костіна О.М. Система антикризової стійкості промислових підприємств. *Сучасні тенденції та актуальні питання соціально-економічного розвитку підприємств* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Харків : ХНУБА. 2013. Частина 1. С. 108–112.
4. Быков А.А. Антикризисная устойчивость бизнес-систем. *Вестник Белорусского государственного экономического университета*. 2005. №1. С. 24–30.
5. Фучеджи В. И. Концептуальные основы антикризисной финансовой устойчивости предприятия. *Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов*. 2013. № 3. С. 8–11.
6. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. 580 с.
7. Рогова В.А. Достижение состояния антикризисной устойчивости в процессе стратегического управления предприятием как необходимое условие эффективной реструктуризации предприятия на этапе посткризисного управления. *TERRA ECONOMICUS*. 2013. №3 (11). С. 69–73.
8. Черкасов А. В. Управління соціальним та економічним розвитком на засадах стійкості. *Проблеми науки*. 2011. №7. С. 14–16.
9. Тридід О.М., Орехова К.В. Багатокритеріальна класифікаційна система факторів динаміки фінансової стійкості підприємства. Харків, 2005. 36 с.

10. Шабліста Л. Тенденції збитковості промислових підприємств та чинники, що її зумовлюють. *Економіка України*. 2006. №12. С. 38–48.

References:

1. Ponomarenko V.S., Pushkar O.I., Trydid O.M. (2002) *Stratehichne upravlinnia rozvytkom pidpriemstv* [Strategic management of enterprise development]. Kharkiv : Vyd. KhDEU. (in Ukrainian)

2. Bryantseva Y.V. (2007) *Экономычeskaya ustoychyvost' predpriyatyya: sushchnost', otsenka, upravlenye : uchebnoe posobyе* [The economic sustainability of the enterprise: the nature, evaluation, management]. Khabarovsk : Khabarovskyy hosudarstvennuy tekhnichesky universytet. (in Russian)

3. Kostina O.M. (2013) Systema antykryzovoi stiikosti promyslovykh pidpriemstv [The system of anti-crisis sustainability of industrial enterprises]. Proceedings of the *Suchasni tendentsii ta aktualni pytannia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku pidpriemstv (Ukraine, Kharkiv, 2013)*, Kharkiv : KhNUBA, pp. 108–112.

4. Bukov A.A. (2005) Antykryzysnaya ustoychyvost' byznes-system [Anti-crisis sustainability of business systems]. *Bulletin of the Belarusian State Economic University*, no 1, pp. 24–30.

5. Fuchedzhy V. Y. (2013) Kontseptual'nyе osnovы antykryzysnoy fynansovoy ustoychyvosty predpriyatyya [Conceptual foundations of anti-crisis financial sustainability of an enterprise]. *Journal of scientific publications of graduate and doctoral students*, no 3, pp. 8–11.

6. Lihonenko L.O. (2001) *Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom: teoretyko-metodolohichni zasady ta praktychnyi instrumentarii* [Anti-crisis management of the enterprise: theoretical-methodological ambush and practical tools]. Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t. (in Ukrainian)

7. Rohova V.A. (2013) Dostyazhenye sostoyaniya antykryzysnoy ustoychyvosty v protsesse stratehicheskoho upravleniyya predpriyatyyem kak neobkhdymoe usloviye эффеktyvnoy restrukturyzatsyy predpriyatyya na этапе postkryzysnoho upravleniyya [Achieving a state of anti-crisis sustainability in the process of strategic enterprise management as a prerequisite for effective enterprise restructuring at the post-crisis management stage.]. *TERRA ECONOMICUS*, no 3 (11), pp. 69–73.

8. Cherkasov A. V. (2011) Upravlinnia sotsialnym ta ekonomichnym rozvytkom na zasadakh stiikosti [Management of social and economic development on the basis of sustainability]. *Problems of science*, no 7, pp. 14–16.

9. Trydid O.M., Orekhova K.V. (2005) *Bahatokryterialna klasyfikatsiina systema faktoriv dynamiky finansovoi stiikosti pidpriemstva*. [Multicriteria classification system of factors of dynamics of financial stability of the enterprise]. Kharkiv. (in Ukrainian)

10. Shablista L. (2006) Tendentsii zbytkovosti promyslovykh pidpriemstv ta chynnyky, shcho yii zumovliuiut [Trends in the loss-making of industrial enterprises and the factors that determine it]. *Ukraine economy*, no 12, pp. 38–48.

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье проведен морфологический анализ понятия «устойчивость» и семантический анализ понятия «устойчивое развитие предприятия», на основе которого представлено собственное определение. Выделены основные причины нестабильной деятельности и принципы устойчивого развития промышленных предприятий. Обобщена классификация видов деятельности предприятия, которую предлагается дополнить антикризисной устойчивостью, характеризующую способность субъекта хозяйствования к предупреждению банкротства. Рекомендована классификация типов устойчивости предприятия, к которым отнесены общая, внешняя, внутренняя и унаследованная. Исследованы стратегии устойчивого развития предприятий, получившие наибольшее распространение – стратегии роста, стабилизации и выживания. Рассмотрены первоочередные меры, которые должны быть реализованы в рамках каждой стратегии.

Ключевые слова: *устойчивость, развитие, сбалансированность, экономическая безопасность, устойчивое развитие, стабильная деятельность предприятия, стратегии устойчивого развития предприятия*

STRATEGIC ASPECTS OF PROVIDING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

The realities of the modern economy put forward the task of sustainable development of the enterprise. Existing to date, the problems can not be solved without the formation of a mechanism that provides a stable activity of the enterprise. The basis of such a mechanism should be the stability of the enterprise, which is provided by the deep transformational processes that raise the economic relationship to a new stage of development, give them new qualitative content and make them more viable and effective. At the same time, goals, priorities, motives, economic relations, forms of their manifestation, behavior of business entities, their connections change. Despite a large number of research, many theoretical aspects regarding the understanding of the essence of sustainable development of enterprises are not fully disclosed. In addition, the classification of stability in relation to the enterprise is not sufficiently complete and clear. Therefore, the issue of forming strategies for sustainable development of enterprises, which is characterized by a qualitatively new level of proportionality and balance, becomes especially relevant. The article contains a morphological analysis of the concept of «stability» and a semantic analysis of the concept of «sustainable development of the enterprise», on the basis of which is given its own definition. The main reasons of unstable activity and principles of sustainable development of industrial enterprises are singled out. Reveal three main stages of the formation of the sustainable development strategy of the enterprise. Considered a system of methods which help of implementation strategy of sustainable development of the enterprise. A generalized classification of types of enterprise sustainability, which is proposed to be supplemented with anti-crisis stability. Recommended the classification of types of enterprise sustainability, which includes general, external, internal and inherited. Researched the most common strategy for sustainable development of enterprises – strategies of growth, stabilization and survival. Considered priority measures to be implemented within each strategy.

Keywords: *stability, development, balance, economic security, sustainable development, stable activity of the enterprise, strategies of sustainable development of the enterprise*